

เครื่องมือการพัฒนาศักยภาพการคิดสร้างสรรค์

บทความโดย : ณรงค์วิทย์_แสนทอง

อีเมล : narongwit_s@hotmail.com

คนทุกคนยอมรับว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิต คนหลายคนอยากพัฒนาศักยภาพในการคิดสร้างสรรค์ คนบางคนมีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการคิดสร้างสรรค์ แต่มีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่มีเครื่องมือ หรือ สามารถสร้างเครื่องมือในการพัฒนาเทคนิคการคิดสร้างสรรค์ขึ้นมาใช้เองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาสิ่งใดก็ตามนอกจากจะต้องมีความรู้ในเรื่องนั้นๆ แล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องอาศัยเครื่องมือในการพัฒนา เพราะเครื่องมือคือสะพานเชื่อมระหว่างแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ (Think To Act) การนำเอาเทคนิคการพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ไปฝึกฝนให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เครื่องมือต่างๆ เข้ามารองรับ เราเห็นว่าไม่ว่าคนในอาชีพใดจะต้องมีเครื่องมือในการทำงานทั้งสิ้น เช่น ช่างซ่อมรถยนต์จะมีเพียงความรู้เรื่องกลไกของรถยนต์ดีเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าขาดเครื่องมือแล้วก็ไม่มีความหมาย ช่างตัดผมที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการตัดผมระดับโลก ได้รับประกาศนียบัตรมากมายเพียงใดก็ตาม ถ้าขาดกรรไกรและเครื่องมือในการตัดผม คงจะไม่สามารถแสดงฝีมือการตัดผมให้เป็นที่ประจักษ์ได้เช่นเดียวกัน

นอกจากจะมีเครื่องมือแล้ว ถือว่ายังไม่เพียงพอ ต้องดูต่อไปอีกว่าเครื่องมือที่มีนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ เช่น ช่างตัดผมมีกรรไกรตัดผมหลายๆ ที่ชื่อๆ มีมีดโกนที่ไม่คม คงจะตัดผมออกมาไม่ดีเช่นกัน

เช่นเดียวกันกับการพัฒนาศักยภาพในการคิดสร้างสรรค์ที่จำเป็นต้องมีเครื่องมือ และเครื่องมือเหล่านั้น จะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่จะนำมาใช้งานได้ โดยทั่วไปแล้วเครื่องมือการคิดสร้างสรรค์มีมากมายหลายอย่าง เช่น การระดมสมอง โดยใช้แผนภูมิแก๊งปลา (Fish Bone Diagram) แผนภูมิต้นไม้ (Tree Diagram) แผนภูมิความคิด (Mind Mapping) แต่ในที่นี้ผมจะขอแนะนำเครื่องมือการคิดสร้างสรรค์แบบใหม่ๆ ดังนี้

- **สายใยลูกโซ่ (Creative Chain)**

หมายถึง การที่เราเกิดความคิดอะไรขึ้นมาแล้ว ส่งความคิดนั้นต่อไปยังคนอื่นเพื่อให้อื่นต่อยอดความคิดนั้นให้และให้คนอื่นต่อยอดความคิดนั้นขึ้นไปอีก อาจจะใช้วิธีการนั่งเป็นวงกลมแล้วเริ่ม คนใดคนหนึ่งคิดอะไรขึ้นมาก่อน แล้วพูดให้คนอื่นถัดไปฟังเพื่อให้คนอื่นถัดไปคิดต่อยอด เช่น คนแรกพูดว่า แก้อ้อ คนที่สองพูดว่า แก้อ้อไฟฟ้า คนที่สามพูดว่า แก้อ้อไฟฟ้าที่ปรับอุณหภูมิได้ ฯลฯ จนกลับมาถึงคนแรก คนแรกก็จะได้ความคิดใหม่ที่เกิดจากการปล่อยความคิดไปตามสายใยลูกโซ่ทางความคิดของเพื่อน

ร่วมทีม แล้วให้คนที่สองทำเหมือนคนแรกไปเรื่อยๆจนครบทุกคน จะทำให้แต่ละคนได้ความคิดในเรื่องต่างๆออกมาเรื่อยๆ

- **โดมิโน (Domino)**

หมายถึงการจับคู่กันผลัดกันแสดงความคิดเห็น โดยให้คนที่หนึ่งพูดอะไรออกไปก็ได้ เช่น มีด แล้วคนที่สองพูดว่ามีดขนาดเล็กพับเก็บได้ คนแรกก็พูดต่อไปอีกว่ามีดขนาดเล็กพับเก็บได้มีทั้งคมและเลื่อย คนที่สองก็รับความคิดนี้กลับไปอีก ทำอย่างนี้สลับกันไปเรื่อยๆจนกว่าจะคิดไม่ออกหรือความคิดกลับมาที่เดิม เปรียบเสมือนแรงกระทบของลูกตุ้มที่แกว่งไปมาจนกว่าจะหมดพลัง

- **เขาวงกต (Fail for Success)**

ให้ทดลองคิดบางสิ่งบางอย่างไปจนกระทั่งคิดไม่ออกแล้วค่อยๆถอยกลับมาตั้งหลักใหม่ทีละขั้นเพื่อสร้างแนวคิดใหม่ๆไปจนกว่าจะเจอทางตัน ถ้าถอยมาหนึ่งขั้นแล้วยังคิดไม่ออก ให้ถอยกลับมาที่ความคิดก่อนหน้านั้นอีกหนึ่งขั้น เมื่อคิดต่อได้ก็ให้ลากเส้นใหม่เหมือนกับการเดินทางในเขาวงกต ทำให้เราเห็นเส้นทางของความคิดได้ชัดเจนขึ้นว่าเส้นทางไหนที่เราเคยเดินไปแล้ว เส้นทางไหนที่ยังไม่เคยเดิน แล้วค่อยมาประมวลความคิดสร้างสรรค์รวบรวมอยู่ในภายหลัง เช่น

กระดาษ ◦ ไม่เปียกน้ำ ◦ ใช้ได้หลายครั้ง ◦ ใช้เขียนกับอะไรก็ได้ ◦ ????? (คิดไม่ออก)
◦ **ย้อนกลับมาหนึ่งขั้นตอน**
◦ ไม่ยุ่ง่าย ◦ เปลี่ยนสีได้เอง ◦ ลึกไม่ขาด

- **คลุมถุงชน (Matching)**

ให้กำหนดหัวข้อที่ต้องการขึ้นมาก่อน เช่น "การบริหารลูกน้อง" แล้วให้เขียนสิ่งของหรือชื่อสัตว์ หรืออะไรก็ได้ลงในกระดาษแผ่นเล็กๆ แล้วพับอย่าให้มองเห็น เขียนให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ แล้ววางกองไว้ หลังจากนั้นให้หยิบขึ้นมาทีละใบนำมาจับคู่กับหัวข้อที่กำหนดไว้คือ "การบริหารลูกน้อง" เช่น ถ้าเราได้คำว่า "นาฬิกา" เราก็ลองนึกดูว่าคุณสมบัติอะไรของนาฬิกาที่พอจะนำไปเชื่อมโยงกับการบริหารลูกน้องได้บ้าง เช่น การบริหารคนจะต้องเน้นเรื่องการตรงต่อเวลา ถ้าเราหยิบได้คำว่า "น้ำ" เราจะต้องปรับตัวให้เข้ากับลูกน้องแต่ละคนซึ่งเปรียบเสมือนภาชนะที่มีรูปร่างไม่เหมือนกัน จะใช้วิธีการบริหารลูกน้องแต่ละคนที่แตกต่างกันไป

จากเครื่องมือที่ผมแนะนำดังกล่าวนี้เป็นเพียงตัวอย่างเล็กๆน้อยๆที่คิดขึ้นมาใหม่ สิ่งที่ยกตัวอย่างมาไม่ใช่ The Best tools แต่เป็นเพียงตัวอย่างการคิดเครื่องมือใหม่บนพื้นฐานของการคิดสร้างสรรค์เท่านั้น อยากให้ผู้อ่านทดลองสร้างเครื่องมือการคิดที่เหมาะสมกับตัวเอง เราจะเห็นว่านักดนตรีบางคนสามารถเล่นกีต้าได้ดีต่อเมื่อกีต้าตัวนั้นเป็นตัวที่เขา

ออกแบบหรือดัดแปลงให้เหมาะกับตัวเอง เพราะเขาไม่ถนัดในการเล่นก็ตำตัวอื่นที่มีขายอยู่ทั่วไป ถ้าเรายังไม่สามารถคิดเครื่องมือขึ้นมาเองได้ในช่วงแรกๆ ผมแนะนำให้เอาเครื่องมือทางการคิดที่มีอยู่ทั่วไปมาใช้ก่อนแล้วค่อยๆดัดแปลงสร้างสรรค์เครื่องมือทางการคิดเฉพาะตัวของเราเองขึ้นมาเองในภายหลัง

"จงปลดปล่อยอิสระทางความคิด ด้วยการพัฒนาศักยภาพการคิดเชิงสร้างสรรค์"